

BRALNA KULTURA STROKOVNIH IN VODSTVENIH DELAVCEV SLOVENSКИH KNJIŽNIC

KATARINA ŠVAB, POLONA VILAR, TJAŠA JUG

Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Ljubljana, Slovenija

katarina.svab@ff.uni-lj.si, polona.vilar@ff.uni-lj.si, tjasa.jug@ff.uni-lj.si

Bralna kultura strokovnih in vodstvenih delavcev slovenskih knjižnic do sedaj še ni bila celovito proučevana, zato je bila v sklopu ciljnega raziskovalnega projekta »*Bralni vzori: bralne navade strokovnih delavcev v vrtcih, šolah in fakultetah ter splošnih knjižnicah*« (CRP V5-2361) opravljena vrsta raziskav, da bi zapolnila vrzel v tem znanju. Ta prispevek se osredotoča na rezultate dveh spletnih anket, ki sta bili izvedeni med strokovnimi in vodstvenimi delavci slovenskih knjižnic v letu 2024. Na anketo je odgovorilo 797 strokovnih in 76 vodstvenih delavcev, zaposlenih v slovenskih knjižnicah. V prispevku so predstavljeni glavni rezultati ankete s poudarkom na raznolikih dejavnostih, projektih in institucijah, s katerimi slovenske knjižnice sodelujejo. Rezultati so pokazali, da imajo knjižnični delavci branje za vrednoto in zanj posvečajo veliko svojega prostega časa, saj ta dejavnost pogosto formalno ni del tedenskih delovnih obveznosti. Od tod izhaja tudi zavezanost k spodbujanju bralne kulture svojih uporabnikov na različne načine.

DOI

[https://doi.org/
10.18690/um.pef.8.2025.4](https://doi.org/10.18690/um.pef.8.2025.4)

ISBN

978-961-299-025-1

Ključne besede:

bralna kultura,
strokovni knjižnični
delavci,
vodstveni delavci,
slovenske knjižnice,
splošne knjižnice,
šolske knjižnice,
visokošolske knjižnice

Univerzitetna založba
Univerze v Ljubljani

DOI
[https://doi.org/
10.18690/um.pef.8.2025.4](https://doi.org/10.18690/um.pef.8.2025.4)

ISBN
978-961-299-025-1

Keywords:
reading culture,
professional librarians,
managerial staff,
public libraries,
school libraries,
academic libraries

THE READING CULTURE OF PROFESSIONALS AND MANAGERS IN SLOVENIAN LIBRARIES

KATARINA ŠVAB, POLONA VILAR, TJAŠA JUG

University of Ljubljana, Faculty of Arts, Ljubljana, Slovenia
katarina.svab@ff.uni-lj.si, polona.vilar@ff.uni-lj.si, tjasa.jug@ff.uni-lj.si

The reading culture of professional and managerial staff in Slovenian libraries has never been comprehensively analysed. This gap has been addressed through several studies conducted as part of the targeted research programme "*Reading Role Models: Reading Habits of Professionals in Kindergartens, Schools, Faculties, and Public Libraries*" (CRP V5-2361). This paper focuses on the results of two online surveys conducted in 2024 among Slovenian library staff. A total of 797 professionals and 76 managers working in Slovenian libraries participated in the surveys. The article presents the main findings, with particular attention to the various activities, projects, and institutions with which Slovenian libraries collaborate. Library staff consider reading as a core value and dedicate a significant portion of their free time to it, as not all libraries allocate time for reading within their weekly work schedules. This explains their strong commitment to promoting reading culture among their users in various ways.

University of Maribor Press

1 Uvod

Knjižničarji in knjižnice v dobi umetne inteligence ostajajo za družbo izjemno pomembni, saj poleg zagotavljanja dostopa do informacijskih virov s svojimi storitvami aktivno prispevajo k razvoju bralnih navad in motivaciji za branje pri različnih ciljnih skupinah. Branje je namreč temeljna veščina, ki presega zgolj pismenost in predstavlja ključno veščino za osebni, kulturni in profesionalni razvoj posameznika. Bralna kultura kot pojem povezuje bralno motivacijo in bralne navade. V Sloveniji se že vrsto let izvaja longitudinalna študija Knjiga in bralci, ki preučuje bralne navade Slovencev od leta 1973. Poleg poznavanja splošne bralne kulture prebivalcev je zelo pomembno poznati in razumeti tudi bralno kulturo in navade knjižničarjev, ki jih pogosto povezujemo z vlogo posrednika branja, profesionalnega bralca in tistega, ki spodbuja bralno kulturo pri svojih uporabnikih, v instituciji, znotraj katere deluje, ali lokalni skupnosti. Poleg tega je razumevanje bralnih navad knjižničarskih strokovnih in vodstvenih delavcev, njihove motivacije, bralne kulture in dejavnosti, ki jih izvajajo, nujno tudi za kakovostno oblikovanje bralnospodbujevalnih programov in izobraževanj za knjižničarje.

Namen raziskave je bil preveriti bralne navade in prakse strokovnih in vodstvenih knjižničnih delavcev ter preučiti njihov odnos do branja, pogostost branja, vplive iz otroštva, načine pridobivanja gradiva ter tudi vire in oblike strokovnega izpopolnjevanja na področju bralne pismenosti ter vključevanja v projekte, ki spodbujajo branje. V središče zanimanja in raziskovanja smo postavili vprašanje bralne kulture in bralnih navad slovenskih knjižničnih strokovnih delavcev in vodstva slovenskih knjižnic ter dejavnosti, ki jih izvajajo slovenske knjižnice (splošne, šolske in visokošolske) za svoje uporabnike oziroma svoje skupnosti. Rezultati ponujajo dragocen vpogled v prakso in izzive knjižničnega poklica z vidika branja in služijo kot pomembna osnova za nadaljnje načrtovanje strokovnega izobraževanja ter razvoj bralnih strategij in projektov v knjižnicah.

2 Pregled literature

Pogosto naj bi bila ljubezen do branja ena izmed pomembnih motivacij za usmeritev v bibliotekarski poklic. Mnogi posamezniki zakulisje stroke spoznajo v okviru študija bibliotekarstva, kjer se usposabljaajo za delo v vseh tipih organizacij, ki se ukvarjajo s produkcijo, ohranjanjem in distribucijo informacij. Pomemben vidik formalnega izobraževanja predstavlja razumevanje pomena branja za osebni in družbeni

razvoj, hkrati pa tudi pridobivanje širokega nabora znanj in spretnosti za spodbujanje ter razvijanje te spretnosti pri različnih tipih uporabnikov. Bodoči informacijski strokovnjaki se med študijem pogosto tudi prvič srečajo s strokovno in z znanstveno literaturo s tega področja, ki glede na tuje raziskave (Sánchez-García idr., 2022; Thanuskodi, 2011) poleg študijskega gradiva predstavlja večino prebranega gradiva v tem življenjskem obdobju.

Študij bibliotekarstva in ostala formalna izpopolnjevanja, ki so obvezna komponenta za vstop v bibliotekarski poklic, pa so le osnova za profesionalni napredek in razvoj bralne kulture. Etični kodeks slovenskih knjižničarjev (2025) poudarja, da poslanstvo strokovnih delavcev v knjižnicah ni le zagotavljanje kakovosti in dostopnosti raznovrstnih informacijskih virov ter storitev za svoje uporabnike. V ospredje je namreč postavljena tudi skrb za lasten strokovni razvoj ter stalno formalno in neformalno izobraževanje, pri čemer ključno vlogo igra tudi dobra bralna kondicija. Podobno nekatere mednarodne smernice, vezane na knjižnično dejavnost, na primer IFLA Guidelines for Continuing Professional Development: Principles and Best Practices (Varlejs idr., 2016), kot enega ključnih vidikov profesionalnega razvoja med drugim navajajo branje vsebin s področja bibliotekarstva, informacijske znanosti in druge relevantne literature.

Tuje raziskave (Avachite, 2013; Dilevko in Gottlieb, 2003; Naveed in Ameen, 2015; Weaver, 2002) so pokazale, da imajo knjižničarji branje za pomemben del svojega dela. Najpogosteje sicer iščejo in prebirajo gradivo z namenom razreševanja specifičnega problema oziroma za zadovoljevanje informacijskih potreb uporabnikov, pogosto pa to počnejo tudi z vidika lastnega strokovnega razvoja in za spremljanje aktualnih novic. Dilevko in Gottlieb (2003), ki sta v Ameriki in Kanadi opravljala raziskavo s splošnimi in visokošolskimi knjižničarji, sta ugotovila, da velika večina (89 % visokošolskih in 79 % splošnih) knjižničarjev zaznava pozitiven vpliv branja za lastno profesionalno udejstvovanje, kot je recimo izvajanje referenčnega dela, izgradnja knjižnične zbirke, osebnotna in strokovna rast, krepitev splošnega znanja, svetovanje za branje ipd. Visokošolski knjižničarji so pri tem izpostavili tudi vpliv poznavanja raznolikih aktualnih dogodkov in novih knjižnih naslovov na prepoznavanje profesionalne vloge referenčnega knjižničarja in vzor, ki ga s tem znanjem lahko dajejo študentom (Dilevko in Gottlieb, 2003). Podobno so Sala idr. (2021) v raziskavi z brazilskimi šolskimi knjižničarji ugotovili, da ti prepoznajo vpliv branja književnosti na njihovo strokovno dejavnost, saj jim poznavanje tovrstne

literature omogoča, da se lahko približajo učencem in s tem krepijo medsebojne odnose.

V slovenskem prostoru imamo le malo raziskav, ki bi celovito in neposredno obravnavale bralne navade strokovnih delavcev v knjižnicah. Freljih (1999) je v okviru diplomskega dela ugotovila, da slovenski splošni knjižničarji v prostem času zelo pogosto posežejo po knjigah. Velika večina udeležencev raziskave je namreč odgovorila, da preberejo več kot 10 knjig letno, skoraj polovica pa več kot 30 knjig na leto. Med njimi je glede na priljubljenost prevladovala strokovna literatura, sledili so ji časopisi in revije, šele nato pa sta na vrsto prišli književnost in priročna literatura. Do podobnih ugotovitev je prišel Kanič (2010, 2017), ki je izvedel serijo manjših raziskav glede branja strokovne literature in e-knjig med slovenskimi knjižničarji. Ugotovil je, da udeleženci raziskave dokaj pogosto posegajo po strokovni literaturi, pri čemer dajejo prednost besedilom v maternem jeziku. Rezultati raziskave iz leta 2017 so pokazali tudi, da strokovno literaturo vsaj enkrat tedensko ali pogostejše prebira 48 % anketiranih knjižničarjev. Izsledki iste raziskave (Kanič, 2017) so razkrili še, da je v tistem času več kot polovica anketirancev občasno brala strokovne bloge, do katerih pa so imeli kritičen pogled, predvsem glede njihove kakovosti in ažurnosti vsebin. Tudi Zdolšek (2025) v magistrskem delu ugotavlja, da je velika večina anketiranih strokovnih delavcev v slovenskih splošnih knjižnicah rednih bralcev, ki pa najraje posegajo po tiskanih leposlovnih knjigah. V manjši meri berejo tudi elektronske knjige, ki jih uporabljajo predvsem za prebiranje težje in strokovne literature, najmanj pa poslušajo zvočne knjige. Ugotovil je tudi, da strokovni in vodstveni delavci pogostejše berejo strokovno in neleposlovno literaturo kot drugi zaposleni v knjižnicah. Poleg tega posamezniki, ki menijo, da sedaj berejo več in da so se njihove bralne navade v zadnjih petih letih spremenile, to počnejo ravno zaradi dela in potrebe po strokovnem izpopolnjevanju (Zdolšek, 2025).

Kljub dobrim bralnim navadam pa med strokovnimi delavci v knjižnicah obstaja želja oziroma prepričanje, da bi lahko brali več. V raziskavi, ki sta jo izvedla Dilevko in Gottlieb (2003), so visokošolski knjižničarji priznali, da čas, ki bi ga v nasprotnem primeru lahko posvečali branju, običajno namenijo družini, gospodinjskim opravilom in drugim hobijem, pogosto pa na njihove bralne aktivnosti poleg pomanjkanja časa vpliva tudi utrujenost. Podobno so v raziskavi, ki je bila opravljena z amerišskimi knjižničarji (Weaver, 2002), udeleženci kot najpogostejša razloga za nebranje navedli pomanjkanje časa in odsotnost organiziranega časa za branje na delovnem mestu. Medtem ko imajo ponekod knjižničarji v sklopu svojega delovnega

časa in obveznosti odmerjen čas za branje (Dilevko in Gottlieb, 2003) ali pa je pozitiven odnos do branja in literature celo formalno izpostavljen za opravljanje njihovega dela (Merga in Ferguson, 2021), ta vidik ni enako prisoten v različnih državah in med različnimi tipi knjižničarjev.

Na spodbujanje in razvijanje bralnih navad strokovnih delavcev v knjižnicah ne vplivajo le formalne zahteve delodajalcev, ampak tudi motivacija in spodbude stroke. Pri tem lahko ravno strokovni dogodki pomembno vplivajo na posameznikov razvoj kompetenc, motivacijo do dela in odnos do branja (Fras Popović, 2021; Fras Popović in Vilar, 2022). Tudi Hardy in Hastings (2015) sta ugotovila, da lahko programi in dogodki, usmerjeni v razvijanje bralnih kompetenc knjižničnih delavcev, pozitivno vplivajo na njihove bralne prakse in odnos do branja. Poleg strokovnih srečanj in delavnic gre lahko tudi za manj formalna srečanja, kot so recimo bralni klubi za bibliotekarje, ki služijo kot orodje za izmenjavo aktualnih raziskovalnih izsledkov, dobrih praks in delovnih izkušenj. Tovrstne dejavnosti podpirajo vseživljenjsko učenje in lahko pozitivno vplivajo na strokovno udejstvovanje, raziskovanje, utrjevanje medsebojnih odnosov in opolnomočenje ter posredno tudi na razvoj same stroke (Brown in Shaindlin, 2021; Irvin, 2023).

Čeprav lahko v strokovni literaturi zasledimo številna poročila dobrih praks ob izvedbi projektov, dejavnosti in storitev, s katerimi knjižnice spodbujajo bralne navade uporabnikov, ostaja področje, ki se nanaša na dejavnosti za usposabljanje in razvijanje bralne kulture med knjižničarji, slabo raziskano. Slovenski knjižničarji se sicer udeležujejo različnih posvetovanj, kongresov in srečanj, organiziranih v okviru sekcij pod okriljem Zveze bibliotekarskih društev Slovenije, ravno tako pa imajo na voljo paleto različnih izobraževanj, ki jih ponujajo raznovrstne institucije in večje knjižnice. Kljub temu je malo znanega o tem, kako tovrstna izpopolnjevanja vplivajo na njihov strokovni razvoj v zvezi z bralno kulturo. Poleg tega je iz prakse razvidno, da v nekaterih knjižnicah nadrejeni aktivno motivirajo svoje zaposlene za branje in to dejavnost občasno celo formalizirajo, vendar v literaturi informacije o dobrih praksah in njihovih učinkih niso pogosto zastopane. Ravno tako nismo zasledili raziskav, ki bi pričale o tem, v kolikšni meri osebna bralna dejavnost strokovnih delavcev v knjižnicah prispeva k oblikovanju in izvajanju programov za spodbujanje branja med uporabniki.

3 Metodologija

Z namenom zapolnitve vrzeli v razumevanju bralne kulture strokovnih delavcev, zaposlenih v knjižnicah, je bil v okviru ciljnega raziskovalnega projekta Bralni vzori: bralne navade strokovnih delavcev v vrtcih, šolah in fakultetah ter splošnih knjižnicah (CRP V5-2361) zasnovan celovit raziskovalni pristop, ki je vključeval različne udeležence in metode proučevanja. V delu projekta, ki se je nanašal na knjižničarje, sta bila med drugim v letu 2024 pripravljena tudi dva anketna vprašalnika: eden za strokovne knjižnične delavce in drugi za vodstvene delavce knjižnic. Anketa se je izvajala med 15. majem in 12. avgustom 2024. Več o sami metodologiji in izvedbi tega dela raziskave so pisale že Fras Popović idr. (2025). V tem prispevku so izpostavljeni osnovni rezultati in nekatere korelacije, ki kažejo na značilnosti predvsem šolskih in visokošolskih knjižničarjev (ker je število dovolj veliko za tovrstne statistične analize). Tovrstne statistične analize omogoča program Jamovi, v katerem smo naredili Kruskal-Wallisov preizkus na več neodvisnih vzorcih.

V raziskavi je sodelovalo 797 strokovnih knjižničnih delavcev (tabela 1). Glede na spol so prevladovale ženske (89 %), glede na starost pa strokovni delavci, stari od 41 do 60 let. V tej skupini jih je 29 % spadalo v starostno skupino od 41 do 50 let in 26 % v skupino od 51 do 60 let. Povprečna starost anketirancev, ki delajo v splošni knjižnici, je 45,6 leta, v šolski knjižnici pa 48,7 leta.

Največje število strokovnih delavcev, ki so sodelovali v raziskavi, deluje v knjižnicah osrednjeslovenske (28 %) in podravske regije (18 %). Od vseh anketirancev jih 45 % dela v splošnih knjižnicah, 44 % v šolskih in 11 % v visokošolskih knjižnicah. Glede na podatke gre za zelo izkušene strokovne delavce, saj imajo ne glede na to, iz katerega tipa knjižnice prihajajo, v povprečju 16 let delovne dobe v knjižnicah.

V anketi za vodstvene knjižnične delavce je sodelovalo 76 vodstvenih delavcev slovenskih knjižnic, med katerimi ravno tako prevladujejo ženske (87 %). Največ udeležencev raziskave spada v skupino od 55 do 64 let in prihaja iz osrednjeslovenske regije. Večina (64 %) jih je zaposlenih na delovnem mestu direktor oz. direktorica v splošni knjižnici, 32 % je vodij visokošolske knjižnice, prejeli pa smo tudi odgovore iz univerzitetnih knjižnic. 19 % anketirancev ima med 25 in 28 let delovne dobe, več kot 29 let delovne dobe v knjižnični dejavnosti pa ima 24 % vprašanih. Kot vodje knjižnic večinoma delujejo v mestnem okolju (93 %) in

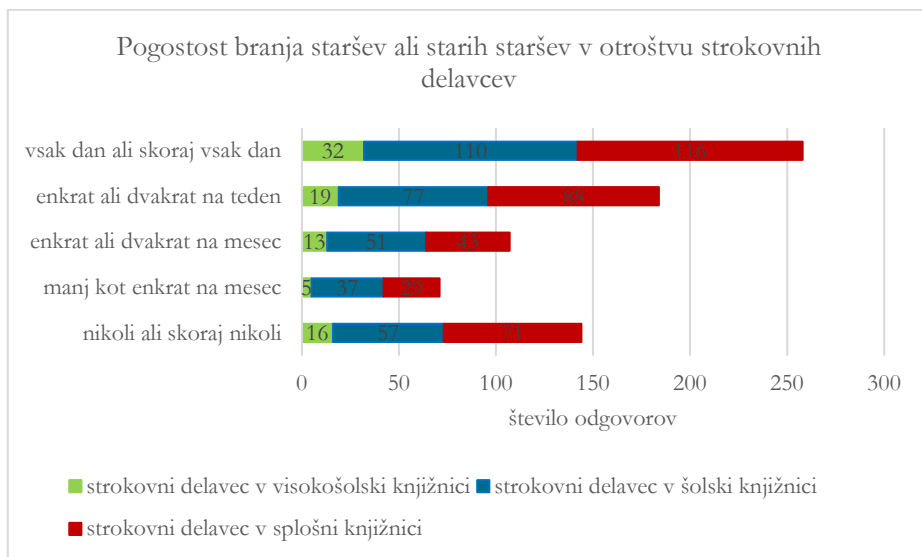
v srednje velikih krajih, ki štejejo med 3000 in 15000 prebivalcev (36 %), ter v večjih mestih, ki imajo do 50000 prebivalcev (31 %).

Tabela 1: Demografski podatki anketirancev – strokovni knjižnični delavci in vodstveni delavci v knjižnicah

spremenljivka	vsebina	strokovni knjižnični delavci frekvenca (delež)	vodstveni delavci frekvenca (delež)
spol	ženski	711 (89 %)	66 (87 %)
	moški	77 (10 %)	10 (13 %)
	drugo	4 (1 %)	/
	ne želim odgovoriti	5 (1 %)	/
vrsta knjižnice	splošna	361 (45 %)	49 (64 %)
	šolska	349 (44 %)	/
	visokošolska	87 (11 %)	27 (36 %)
okolje knjižnice	mestno	/	62 (93 %)
	primestno	/	4 (6 %)
	vaško	/	1 (1 %)
starost	min	22	34
	max	68	64
	povprečje	46,9	51,9
leta delovne dobe na področju knjižnične dejavnosti	min	0	2
	max	43	38
	povprečje	16,5	23,6
leta delovne dobe na vodstvenem delovnem mestu na področju knjižnične dejavnosti	min	/	0
	max	/	38
	povprečje	/	13,7

4 Bralna kultura strokovnih knjižničnih delavcev

Večina anketiranih strokovnih knjižničnih delavcev je bila v otroštvu deležna (skoraj) vsakodnevnega branja s strani staršev ali starih staršev (34 %), po drugi strani pa 9 % anketirancev ni bilo deležnih tovrstne izkušnje (slika 1). Večinoma so jim brali, dokler tega niso bili zmožni sami opravljati tekoče (57 %). Zanimiv je rezultat, da ima 13 % anketirancev izkušnjo glasnega branja. S tem je povezan tudi odgovor knjižničarjev, da so imeli največji vpliv na začetek njihovega samostojnega branja knjig prav starši, sorodniki in domače okolje (45 %), 24 % pa jih meni, da nihče specifično ni odločilno vplival na njihovo branje knjig.

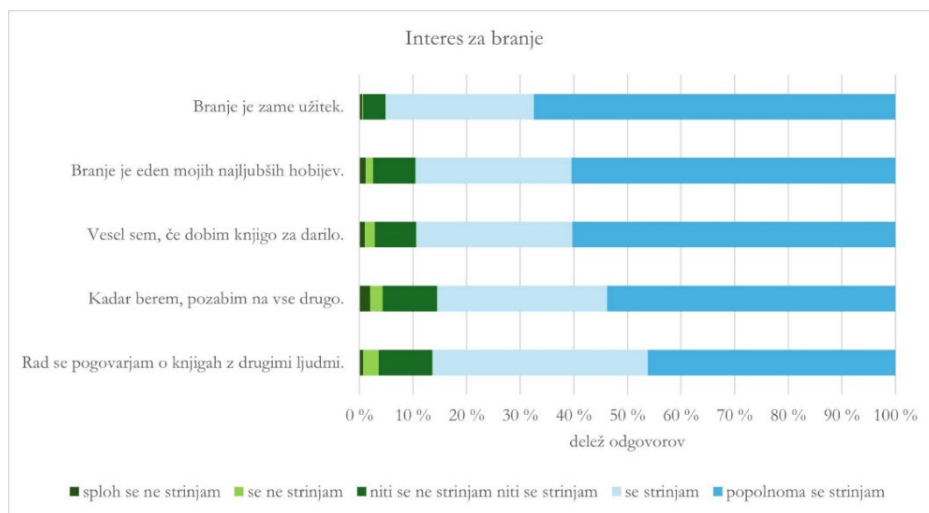

Slika 1: Pogostost branja anketirancem, ko so bili otroci (N = 723)

Glede na rezultate so na branje knjig udeležencev v manjši meri (8 %) vplivali tudi učitelji in profesorji, kot drugo pa so navedli še druge osebe, ki so vplivale na njihove bralne navade. Med njimi so knjižničarji (predvsem v splošni knjižnici), stari starši, sošolke, sosed in župnik. Vzgib za branje je izhajal tudi iz notranje motivacije, vedoželjnosti in radovednosti ter osamljenosti. Zanimivo je, da so kot vplivi navedeni tudi nekateri knjižni žanri (na primer znanstvenofantastični in fantazijski žanr), vonj po knjigah, knjižnica kot zgradba ter celo televizija, saj so jih glede na navedbe pritegnili filmi in risanke, ki so bile posnete na knjižni osnovi.

Več kot polovica anketirancev (53 %) ima zelo pozitivne izkušnje z branjem v šolskem in domačem okolju v času osnovnošolskega izobraževanja. Le 9 % se spominja zelo negativnih izkušenj in bolj negativnih izkušenj, med njimi pa je več šolskih knjižničarjev. Na srednješolsko obdobje ima bolj negativnih kot pozitivnih oz. zelo negativnih izkušenj 13 %. Prav tako je opazen padec z zelo pozitivnih izkušenj v osnovnošolskem obdobju (53 %) na zgolj 34 % zelo pozitivnih izkušenj v srednješolskem obdobju.

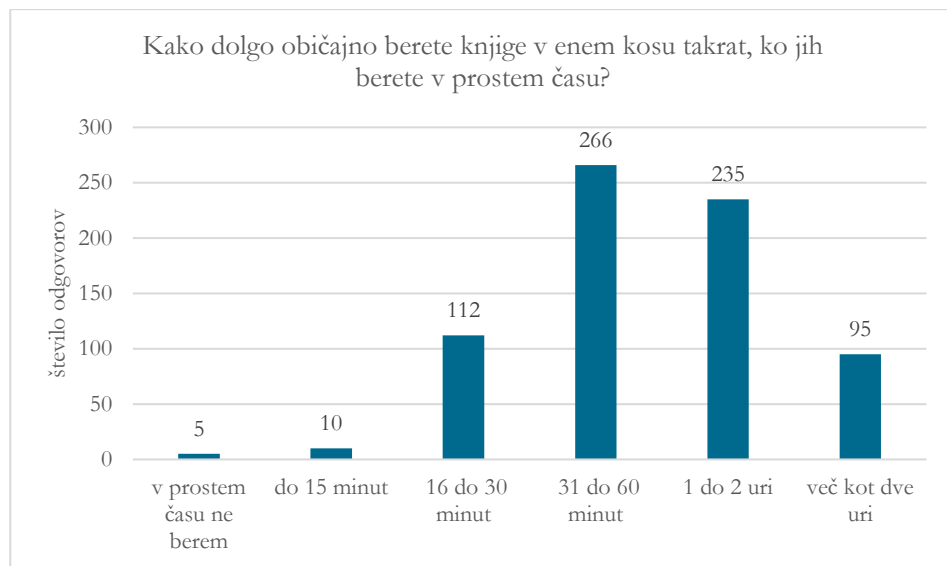
Zelo pozitivno so ocenjevali interes za branje, saj se kar 95 % vprašanih popolnoma strinja oz. strinja, da je branje užitek (slika 2). Rezultati kažejo, da je branje eden najljubših hobijev knjižničnih strokovnih delavcev (89 %) in prav toliko (89 %) jih je veselih, če dobijo knjigo za darilo.

Slika 2: Ocenjen interes za branje

Knjižničarji v svojem prostem času najraje berejo knjige, čemur kar četrtna anketirancev nameni več kot 7 ur tedensko. Glede na vrsto knjižnice, v kateri so zaposleni, največ berejo splošni knjižničarji, sledijo šolski in visokošolski knjižničarji, kar je verjetno povezano tudi z vlogo svetovanja za branje v sklopu njihovih delovnih nalog. Doma vsak ali skoraj vsak dan berejo za razvedrilo in sprostitvev (67 %), za spremljanje novic (63 %) in za osebni razvoj (32 %), manj pa v svojem prostem času berejo za pripravo na delo (30 %) in profesionalni razvoj (21 %). Kot drugo so knjižničarji omenili še branje svojim otrokom. Glede na rezultate so torej slovenski knjižničarji dobri bralci, večina vprašanih pa je tudi navedla, da so v zadnjem mesecu prebrali do 6 knjig. Knjige berejo tako v slovenščini kot v tujih jezikih, čeprav v tujih jezikih bere več splošnih in visokošolskih knjižničarjev kot šolskih knjižničarjev. Glede na pogostost branja v tujih jezikih skoraj polovica (49 %) bere manj kot enkrat na mesec, enkrat ali dvakrat na mesec pa le 24 % vprašanih.

Kadar se knjižničarji odločijo brati, temu opravilu posvetijo od pol ure do ene ure (37 %) ali od ene ure do dve uri (33 %). Več kot 2 uri v kosu običajno bere 17 % vprašanih (slika 3).

Slika 3: Trajanje prostočasnega branja v kosu (N = 723)

S tem je morda povezan tudi razlog, da imajo knjižničarji v povprečju doma veliko število tiskanih knjig. Več kot polovica (54 %) anketirancev pravi, da ima doma več kot 200 knjig, med 101 in 200 pa si jih lasti 19 %. Glede na zvrsti so strokovne knjige v domovih knjižničarjev manj prisotne kot druge vrste gradiva. Največji odstotek udeležencev raziskave (46 %) pravi, da si lasti do 50 strokovnih knjig, po drugi strani pa jih je 14 % takšnih, ki jih ima doma več kot 200.

Anketiranci so zelo podrobno opisali tudi pogostost in način pridobivanja gradiva. Kot je razvidno iz tabele 2, si večina izposodi gradivo v knjižnicah, in sicer najpogosteje v tisti knjižnici, v kateri so zaposleni, dokaj pogosto pa tudi v knjižnicah, v katerih ne delajo. Anketiranci gradivo občasno tudi kupijo ali knjige dobijo v dar. Kot drugo so navedli tudi pridobivanje (brezplačnih in plačljivih) spletnih virov, uporabo gradiva iz svoje domače knjižnice in branje oglednih izvodov, ki jih dobijo pred nakupom v knjižnico.

Tabela 2: Načini in pogostost izposoje gradiva za branje strokovnih knjižničnih delavcev

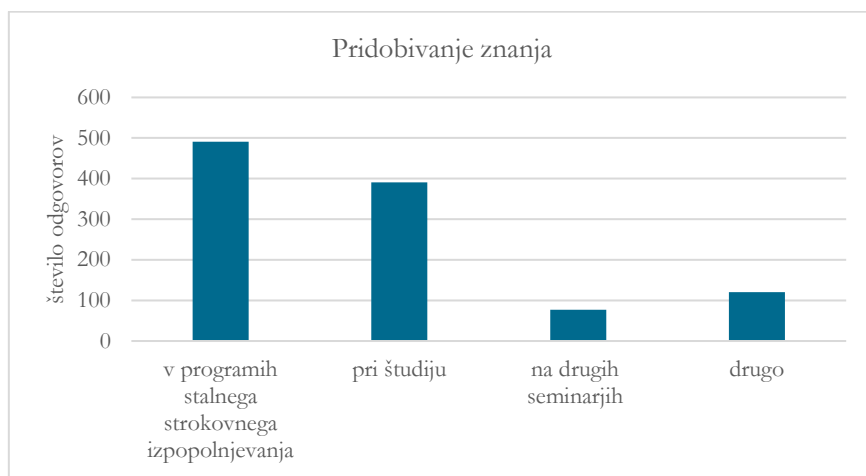
Način izposoje/pogostost izposoje	nikoli	redkeje kot na 3 mesece	vsake 3 mesece	vsaka 2 meseca	enkrat na mesec	dvakrat na mesec	vsak teden
Gradivo si izposodim v knjižnici, v kateri sem zaposlen.	16 (2 %)	63 (9 %)	28 (4 %)	29 (4 %)	72 (10 %)	146 (21 %)	347 (50 %)
Gradivo si izposodim v knjižnici, v kateri nisem zaposlen.	155 (22 %)	195 (28 %)	38 (5 %)	48 (7 %)	105 (15 %)	119 (17 %)	41 (6 %)
Gradivo si izposodim od kolegov/prijateljev/znancev.	296 (42 %)	303 (43 %)	44 (6 %)	23 (3 %)	30 (4 %)	5 (1 %)	0 (0 %)
Gradivo dobim v dar.	142 (20 %)	486 (69 %)	44 (6 %)	18 (3 %)	7 (1 %)	2 (0 %)	2 (0 %)
Gradivo dobim v knjigobeznici, z izmenjavo.	497 (71 %)	173 (25 %)	15 (2 %)	9 (1 %)	5 (1 %)	1 (0 %)	1 (0 %)
Gradivo kupim.	77 (11 %)	308 (44 %)	138 (20 %)	85 (12 %)	62 (9 %)	20 (3 %)	11 (2 %)

Knjižničarji v svojem prostem času radi poslušajo glasbo, a nikoli oziroma skoraj nikoli ne poslušajo zvočnih knjig (85 %) ali podkastov (57 %). Med zvočnimi knjigami nekajkrat na teden posegajo po in poslušajo predvsem informativne ali poučne zvočnice, med katere spadajo knjige iz različnih znanstvenih disciplin, na primer zgodovine, fizike, geografije, psihologije ..., pa tudi priročnike in enciklopedije. S področja leposlovja najpogosteje poslušajo zvočne detektivke in kriminalke. Zelo redko, nekajkrat na leto ali manj, največ anketirancev (več kot 90 %) posluša zvočnice s poezijo, dramatiko ter shriljivke ali grozljivke.

Kot je že bilo omenjeno, udeleženci le redko poslušajo podkaste. Večina anketirancev (71 %) jih posluša zgolj nekajkrat na leto ali manj in le 11 % nekajkrat na teden ali vsak dan. Pogosteje jih poslušajo splošni in visokošolski knjižničarji. Od teh, ki poslušajo podkaste, jih polovica to počne za službene in strokovne namene, kot primerne za tovrstno izpopolnjevanje pa jih prepoznajo predvsem šolski knjižničarji. Glede na rezultate so v času opravljanja raziskave v obdobju enega meseca prebrali tudi zelo malo e-knjig, in sicer večinoma nobene ali največ dve. Po drugi strani so odgovorili, da v digitalni obliki nekajkrat tedensko berejo dnevno časopisje, revije (46 %) in strokovne revije (17 %). Zato toliko bolj preseneča rezultat, da se 5 % knjižničarjev ne smatra za bralce, prav toliko pa jih tudi meni, da v branju niso dobri. Medtem je 8 % anketirancev označilo, da se niti ne strinja niti se strinja, da so dobri bralci, 2 % pa se s to trditvijo sploh ne strinjata.

4.1 Izobraževanja in pridobivanje znanja o branju in znanja o motivaciji za branje

Izredno pomembni in dragoceni so rezultati, ki kažejo na to, kje in na kakšen način so strokovni knjižnični delavci pridobili znanja o branju in znanja o motivaciji za branje (slika 4). Kot najpogostejša načina pridobivanja znanja so navedli programe stalnega strokovnega izpopolnjevanja (70 %) in formalno izobraževanje v času študija (56 %). Tretjina vprašanih se je v zadnjih treh letih udeležila enega ali dveh izobraževanj o branju, razvoju bralnih zmožnosti in motivaciji za branje. Med njimi se največ izobraževanj udeležujejo šolski knjižničarji. 23 % vprašanih se je v triletnem obdobju udeležilo od treh do petih izobraževanj, enak pa je tudi delež knjižničarjev, ki se v tem času niso udeležili nobenega tovrstnega izobraževanja.

Slika 4: Načini pridobivanja znanja o branju in motivaciji za branje

V programih stalnega strokovnega izpopolnjevanja so bile najpogostejše izpostavljene naslednje oblike izobraževanj:

1. Strokovni seminarji in simpoziji ter v splošnem izobraževanja v okviru
 - a) **društev:** npr. društvo Bralna značka (Bralne čajanke), Zveza bibliotekarskih društev Slovenije, Tačke Pomagačke, portal Dobreknjige.si, American Library Association, KUD Police Dubove;
 - b) **uradnih institucij:** npr. Zavoda Republike Slovenije za šolstvo (Bibliopedagoške šole), Andragoškega centra Slovenije (Andragoški

- kolokvij), Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani (študijski program izobraževanja za knjižničarje), Ministrstva za kulturo (Kulturni bazar);
- c) **splošnih knjižnic:** npr. Mestne knjižnice Ljubljana (Strokovne srede, izobraževanja), Mariborske knjižnice (ABC bralne pismenosti);
 - d) **posameznikov:** npr. dr. Vesna Vuk Godina, dr. Tina Bregant.
2. Študijske skupine in srečanja za šolske knjižničarje.
 3. Projekti, prakse in dogodki: npr. Rastem s knjigo, Rastoča knjiga, Menjaj branje za znanje, Mega kviz.
 4. Tematski tečaji: npr. tečaj hitrega branja, skupno branje kot temelj bralne pismenosti (založba KUD Sodobnost), Biblioterapija in empatično branje.

Opaziti je veliko raznolikost izobraževanj, ki se jih knjižnični strokovni delavci udeležujejo, prav tako pa je zaznati tudi raznolik nabor načinov izvedbe teh dogodkov. Omenjeni so tako seminarji, čajanke, simpoziji, konference kot tudi spletna predavanja. Prav slednja bodo verjetno zaradi svoje dostopnosti in priročnosti v prihodnosti še toliko pomembnejša.

Pomembni so jim tudi drugi seminarji in izpopolnjevanja. Obstajajo pa še drugi načini izobraževanja, ki se jih udeležujejo knjižničarji:

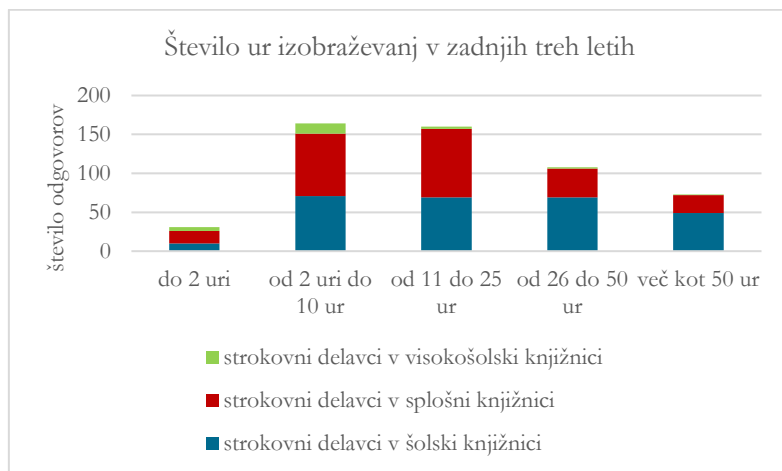
1. Samoizobraževanje, ki izhaja iz osebnega zanimanja za to tematiko in temelji na branju strokovnih, študijskih knjig, priročnikov (Strategije motiviranja za branje), strokovnih člankov, spletnih virov in orodij, ki jih ponujajo videovsebine, npr. na YouTubu, motivacijske objave na družbenih omrežjih, npr. na Pinterestu, ali spletne strani, kot so npr. druzina.pismen.si.
2. Formalna izobraževanja v okviru projektov, ki spodbujajo branje (npr. Objem), ali izobraževanja, ki jih organizira Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
3. Znanja, pridobljena z delovnimi izkušnjami in ob delu v knjižnici.
4. Pogovori s kolegi in medkolegialno sodelovanje, ki vključuje tako pogovore z drugimi knjižničarji kot tudi pogovore s sodelavci na šolah in v instituciji. Ti pogovori izhajajo iz njihovih delovnih izkušenj in znanj, ki so jih pridobili na izobraževanjih.
5. Bralne skupine, krožki in srečanja, na katerih si člani izmenjujejo izkušnje.
6. Knjižni sejmi in razne predstavitve založb.

Projekti so pomembni tudi z vidika izobraževanja o določeni tematiki, razvijanja in realizacije idej ter samega vrednotenja. Več kot tretjina vprašanih (36 %) je bila vključenih v posebne programe ali raziskovalne projekte, ki spodbujajo branje. V svojih odgovorih so udeleženci navedli projekte, ki se izvajajo na različnih ravneh:

1. V večjem številu knjižnic ali celo na ravni države: Rastem s knjigo, Bralna značka (za otroke, mladino in odrasle), Nacionalni mesec skupnega branja (NMSB), Noč knjige, Mesec šolskih knjižnic, Teden pisanja z roko, Get caught reading, #športajmoinberimo, Brati gore, Pismenost na prepihu, Pot knjige.
2. Projekti za otroke: Predšolska bralna značka Petra Nosa, Ciciuhec, Rovka Črkolovka, Pravljčni palček, Moje bralno popotovanje (do 10 let).
3. Projekti za družinsko branje in medgeneracijsko branje: Medgeneracijsko branje, Družinsko branje, Družinska pismenost, Družni nas branje, Projekt z roko v roki (Objem), Družinsko sodelovanje v bralnih izzivih, Beremo skupaj, Projekt z roko v roki (berem z babico/dedkom ipd.).
4. Projekti, ki temeljijo na vzajemnosti, zamenjavi in sodelovanju: Podarim knjigo – dobim knjigo, izmenjava knjižnih kazalk, Menjaj branje in sanje, Obudimo pisanje pisem, Branje ne pozna meja/čitanje bez granica.
5. Projekti posameznih šol (npr. projekti za spodbujanje branja, dogodek Bralna čajanka, Berem, da si novih moči nabere, Knjižni maraton), šolskih knjižnic ali splošnih knjižnic (npr. Poletavci, Knjižni potepuhi, Bodi kul – beri ful, Žarkolov), med katerimi je mnogo projektov, ki delujejo kot bralna značka za različne starosti otrok in odraslih.

Visokošolski knjižničarji so zaradi svojega dela, v sklopu katerega spodbujanje branja leposlovja ni na prvem mestu, manj vključeni v tovrstne projekte. So pa v anketi vprašani visokošolski knjižničarji kljub temu navedli nekatere dejavnosti, v katere so vključeni, na primer Kulturni dnevnik, Literatura v postprodukciji in Bralna značka za odrasle. Nekateri so odgovorili, da so v svojem prostem času člani bralne skupine v splošni knjižnici.

Knjižničarji so izobraževanjem s področja branja in motivacije za branje posvetili veliko časa (slika 5). Največ strokovnih knjižničnih delavcev je v zadnjih treh letih izobraževanjem namenilo od dve do 10 ur oz. do 25 ur.

Slika 5: Obseg dodatnega izobraževanja o bralni pismenosti in bralni kulturi v zadnjih treh letih

Na podlagi zgornjih rezultatov izhaja, da več kot polovici vprašanih (54 %) pridobljena znanja zadostujejo za učinkovito opravljanje dela, obstaja pa 29 % vprašanih, ki menijo, da bi za delo potrebovali več tega znanja.

Čeprav jih tretjina meni, da je v njihovem delovnem okolju branje razumljeno kot pomembno za strokovni razvoj, ima samo tretjina vprašanih v tedenskem načrtu svojih delovnih obveznosti predviden čas za branje. Glede na tip knjižnice je malo razlik, vendar imajo tega časa najmanj visokošolski knjižničarji.

V nadaljevanju analize smo želeli ugotoviti, ali obstaja statistična povezanost med pogostostjo udeležbe na izobraževanjih in bralnimi navadami ter povezanost med odnosom do branja in zaznavanjem lastne usposobljenosti za delo na področju branja. V statistično primerjavo smo vključili le odgovore šolskih in splošnih strokovnih knjižničnih delavcev. Odgovorov visokošolskih knjižničarjev in vodstvenih delavcev zaradi premajhnega števila anketiranih ter razlik v naravi dela nismo vključili.

Rezultati so pokazali, da je najmočnejša povezava z izobraževanjem razvidna pri tistih šolskih knjižničarjih, ki doma berejo tako za razvedrilo kot za profesionalni in osebni razvoj (tabela 3). Rezultati namreč nakazujejo na to, da šolski knjižničarji, ki se udeležujejo večjega števila izobraževanj, tudi pogosteje berejo doma. Pri tem

glavna razloga nista le delovne obveznosti in strokovni razvoj, ampak tudi osebna rast in sprostitev. Pri splošnih knjižničarjih je vidna le statistično značilna povezanost med številom izobraževanj in branjem doma za pripravo na delo.

Tabela 3: Povezanost med udeležbo na izobraževanjih in branjem (Kruskal-Wallisov H)

Branje doma	Šolski knjižničarji				Splošni knjižničarji			
	χ^2	df	p	ϵ^2	χ^2	df	p	ϵ^2
Za pripravo na delo.	7,142	3	0,067	0,02304	9,812	3	0,020	0,03186
Za razvedrilo in sprostitev.	17,389	3	< 0,001	0,05609	3,459	3	0,326	0,01123
Za novice.	2,846	3	0,416	0,00918	0,738	3	0,864	0,00240
Za profesionalni razvoj.	8,838	3	0,032	0,02851	3,428	3	0,330	0,01113
Za osebni razvoj.	8,875	3	0,031	0,02863	2,468	3	0,481	0,00801
Drugo.	0,484	3	0,922	0,01424	1,356	3	0,716	0,05895

Preverili smo tudi morebitno povezanost med izraženimi mnenji o branju in oceno lastne usposobljenosti ter o izobraževanju za branje (tabela 4). Pri šolskih knjižničarjih velja, da tisti, ki imajo večje zaupanje v svojo strokovno usposobljenost in se čutijo bolj kompetentne, običajno v branju uživajo bolj oziroma imajo zanj večji interes ter se v branje tako potopijo, da pozabijo na svet okoli sebe. Pri splošnih knjižničarjih ta povezanost ni razvidna, kar nakazuje na manjši vpliv osebnega interesa za branje na občutek boljše poklicne usposobljenosti.

Tabela 4: Povezanost med mnenjem o svoji usposobljenosti za delo na področju branja in interesom za branje (Kruskal-Wallisov H)

Interes za branje	Šolski knjižničarji				Splošni knjižničarji			
	χ^2	df	p	ϵ^2	χ^2	df	p	ϵ^2
Eden najljubših hobijev.	7,13	4	0,129	0,0230	0,742	4	0,946	0,00242
Rad se pogovarjam z ljudmi o knjigah.	8,37	4	0,079	0,0270	3,895	4	0,420	0,01269
Rad dobim knjigo za darilo.	8,59	4	0,072	0,0277	0,575	4	0,966	0,00187
Branje je užitek.	12,45	4	0,014	0,0402	0,570	4	0,966	0,00186
Ko berem, pozabim na svet okoli sebe.	9,85	4	0,043	0,0318	2,140	4	0,710	0,00697

Rezultati kažejo tudi na statistično povezanost med občutkom strokovne usposobljenosti in mnenjem posameznikov o pomembnosti branja (tabela 5). Šolski knjižničarji, ki se počutijo bolj usposobljene za svoj poklic, imajo tudi bolj razvito zavest o pomenu branja tako za uspeh kot za osebno rast. V primerjavi z drugimi vrstami strokovnih delavcev v knjižnicah iz našega vzorca imajo šolski knjižničarji

pozitivnejša in jasnejša stališča o pomenu branja, saj menijo, da je branje pomembna večšina, in ga vidijo kot ključni dejavnik uspeha. Pozitivna percepcija branja kaže na višje mnenje o lastni usposobljenosti in obratno. Nižje mnenje o svoji usposobljenosti imajo tisti, ki menijo, da je branje izguba časa. Za splošne knjižničarje pa analiza kaže, da ni statistične povezanosti med občutkom usposobljenosti in mnenji o branju. Lahko bi predpostavljali, da branje predstavlja osebno navado, a ga hkrati ne prepoznajo kot obvezne komponente za krepitev svoje strokovne samopodobe. Trditve s splošnim značajem (*»Vsak bi moral brati«*) ali z osebnim pomenom brez širšega konteksta (*»Zame je zelo pomembno«*) niso statistično pomembne.

Med bralno samopodobo in zaznano usposobljenostjo za delo na področju branja obstajajo povezave, ki pa so različno močne pri šolskih in splošnih knjižničarjih (tabela 6). Splošni knjižničarji, ki se imajo za dobre bralce, pogosteje menijo, da imajo dovolj znanja za delo na področju branja. Šolski knjižničarji močneje povezujejo bralno razumevanje in zmožnost učenja z branjem z občutkom kompetentnosti. Medtem je pri splošnih knjižničarjih močneje izražena povezava med bralno samozavestjo in občutkom usposobljenosti.

Tabela 5: Povezanost med mnenjem o svoji usposobljenosti za delo na področju branja in mnenjem o pomembnosti branja (Kruskal-Wallisov H)

Mnenje o branju	Šolski knjižničarji				Splošni knjižničarji			
	χ^2	df	p	ϵ^2	χ^2	df	p	ϵ^2
Pomembna večšina za človeka.	11,16	4	0,025	0,03599	3,45	4	0,485	0,01124
Vsak bi moral veliko brati.	3,55	4	0,471	0,01144	3,18	4	0,528	0,01035
Branje ni tako pomembno.	1,34	4	0,855	0,00431	7,02	4	0,135	0,02285
Branje je med najpomembnejšimi dejavniki uspeha.	10,79	4	0,029	0,03479	4,56	4	0,335	0,01486
Branje je zame zelo pomembno.	6,42	4	0,170	0,02070	2,63	4	0,622	0,00857
Branje je izguba časa.	16,65	4	0,002	0,05369	3,81	4	0,432	0,01242

Poleg tega se šolski knjižničarji, ki imajo več težav z razumevanjem gradiva, počutijo manj usposobljene za delo na področju branja, pri splošnih knjižničarjih pa takšna povezava ni razvidna (tabela 6). Podobno imajo splošni knjižničarji, ki imajo slabšo samopodobo kot bralci, tudi nižje prepričanje v lastno strokovno usposobljenost.

Tabela 6: Povezanost med mnenjem, da imajo šolski in splošni knjižničarji zadosti znanj za delo na področju branja in mnenjem o sebi kot bralcu (Kruskal-Wallisov H)

Ocena branja	Šolski knjižničarji				Splošni knjižničarji			
	χ^2	df	p	ϵ^2	χ^2	df	p	ϵ^2
Sem dober bralec.	8,52	4	0,074	0,0275	22,59	4	< 0,001	0,07359
Lahko se učim z branjem.	11,08	4	0,026	0,0358	8,76	4	0,067	0,02853
Izogibam se (pre)težkemu gradivu.	7,25	4	0,123	0,0234	4,62	4	0,328	0,01506
Veliko gradiva težko razumem.	15,20	4	0,004	0,0490	2,31	4	0,679	0,00752
Nisem dober bralec.	8,07	4	0,089	0,0260	17,20	4	0,002	0,05602

4.2 Priporočila in pozitivne izkušnje za spodbujanje razvoja bralnih zmožnosti

Udeleženci raziskave so v anketi delili svoje pozitivne izkušnje in podali kar nekaj priporočil za spodbujanje razvoja bralnih zmožnosti. Podana priporočila so bila razvrščena v vsebinske sklope oziroma kategorije in so prikazana na sliki 6.

Prvi sklop priporočil se nanaša na družino, in sicer so anketiranci poudarili pomen spodbudnega družinskega okolja na razvoj bralnih zmožnosti otroka. Knjižničarji priporočajo, naj imajo otroci v tem okolju stalen dostop do knjig. Poleg tega pomembno vlogo igrajo starši, ki so jim osebni zgled, redno branje pa naj bi postalo del rutine.

V šoli so pomembni tako učitelji kot tudi šolski knjižničarji, ki naj med seboj sodelujejo, na primer v obliki medpredmetnega povezovanja. To je mogoče doseči s skupnimi učnimi urami, pri katerih knjižničar pride v razred, ali pa z rednim skupinskim obiskovanjem knjižnice. Anketiranci so izpostavili tudi pomembnost glasnega branja, branja v razredu, branja v paru in branja v okviru R.E.A.D.-projektov. Omenili so tudi možnost vzpostavitve bralnih odmorov ali odmorov t. i. 5 minut tihega branja. Pravijo, naj bodo šolski knjižničarji zgled in da morajo poznati strategije za spodbudo motivacije za branje pri učencih. To lahko dosežejo na različne načine, na primer da posameznikom ponudijo lažja, bolj zanimiva besedila ali da prepoznajo, kateri žanr svetovati. S tem je povezano tudi individualno svetovanje za branje, ki naj temelji na trendih, poznavanju bralcev in knjižnične zbirke. Menijo, da morajo knjižničarji svojim bralcem ponujati raznoliko gradivo

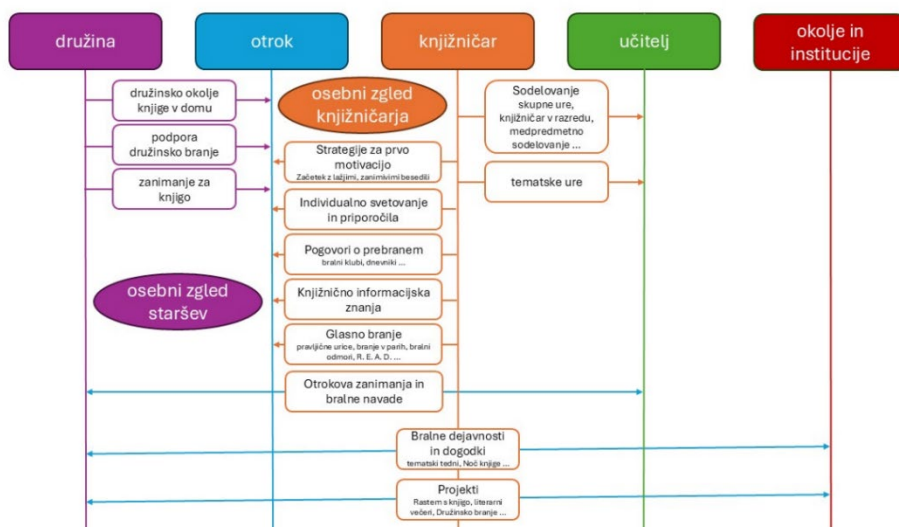
glede na format (tudi e-knjige in zvočne knjige). Poudarili so, da morajo knjižničarji zagotoviti prostor, v katerem se lahko razvije pogovor o prebranih knjigah tako v obliki bralnih krožkov kot bralnih dnevnikov. S tem so lahko povezani tudi drugi dogodki in projekti. Ti se odvijajo na ravni šole, v sodelovanju med različnimi tipi knjižnic ali med različnimi šolami. Poleg tega menijo, da k spodbujanju razvoja bralnih zmožnosti pripomorejo projekti, kot sta Noč knjige in Rastem s knjigo, ter spodbude v obliki priporočilnih seznamov, bralnih značk za otroke, odrasle in zaposlene v institucijah ali pa v obliki vrečk presenečenja (poletne bralne vrečke, Maček v žaklju ipd.). Kot pomembne priložnosti za razvoj bralnih spretnosti so izpostavili tudi bibliopedagoške ure, knjižnično informacijska znanja ter bralne in pravljичne urice.

Za uresničevanje svojega poslanstva in uspešno izvedbo dejavnosti za spodbujanje branja pa se morajo knjižničarji tudi redno izobraževati na tem področju, ozaveščati druge o koristnosti branja ter promovirati branje in z njim povezane storitve. Za to lahko uporabljajo klasične kanale kot tudi inovativnejše pristope, na primer z ustvarjanjem igriciranih dejavnosti.

Poleg tega se knjižničarji zavedajo, da sta za bralno kondicijo potrebna bralna rutina in vsakodnevno branje. Branje jim predstavlja vrednoto in prepoznavajo, da je pomembno za vseživljenjsko učenje in osebno rast vsakega posameznika, v težkih okoliščinah pa ima lahko celo terapevtsko vlogo. Nekateri anketiranci so opozorili, da knjižnični strokovni delavci spodbujajo uporabnike k branju, vendar je potrebna tudi določena stopnja pazljivosti, da se zaradi prepogostih spodbud posameznikom branje ne zameri preveč. Med komentarji je zaslediti tudi pomisleke, ali je mogoče za branje motivirati vse ljudi ali pa naj se uporabi selektiven pristop ter se energija usmerja zgolj v za branje dovzetne posameznike.

Udeleženci raziskave so poudarili tudi pomen medsebojnega sodelovanja med različnimi institucijami, posamezniki, družinami in šolami (slika 6). Na podlagi podanih odgovorov lahko sklepamo, da največ medsebojno sodelujejo šolske in splošne knjižnice, omenjeno pa je bilo tudi sodelovanje z različnimi izobraževalnimi institucijami, društvu (npr. društvo upokoјencev), domovi za upokoјence in varstveno-delovnimi centri, Ljudsko univerzo, muzeji, gledališčem, zaporom, mladinskimi centri, s centrom za socialno delo, z zdravstvenim domom v okviru šole za starše, nacionalnim inštitutom za javno zdravje, zavodom za zaposlovanje, zdraviliščem ter različnimi lokalnimi organizacijami in s podjetji. Poleg tega se je v

praksi že uveljavil pristop, da knjižnice ne vabijo zgolj v svoje prostore, temveč gredo tudi same med ljudi in v okolje lokalne skupnosti. Med odgovori udeležencev so bili podani različni primeri, ko je bila knjižnica na primer prisotna na mestni tržnici, v sklopu dogodkov v okviru Tednov vseživljenjskega učenja ali pa v parku pri zdravilišču, kjer so knjižnični strokovni delavci izvajali dejavnosti poletnega branja.

Slika 6: Kategorije priporočil in pozitivnih izkušenj za spodbujanje razvoja bralnih zmožnosti

5 Vodstveni delavci slovenskih knjižnic

Vodje knjižnic smo spraševali o njihovem odnosu do branja in o vodenju knjižnic. O svojih bralnih navadah so podali zanimivo sliko. Po samooceni se je 98 % vodij knjižnic opredelilo za bralca, povprečno so v zadnjem mesecu prebrali 4,1 knjige, od tega 0,1 e-knjigo in niso poslušali zvočnih knjig. Letno v slovenščini preberejo več kot 20 knjig (delež je 53 %), ki niso vezane na delo, in eno do tri knjige (delež je 38 %), ki so vezane na delo. Podobno kot drugi strokovni delavci v knjižnicah so glede na rezultate tudi vodje knjižnic pogosti bralci, saj jih 77 % bere vsak dan ali skoraj vsak dan za razvedrilo in sprostitev, a le 17 % za pripravo na delo. Za svoje delo in profesionalni razvoj torej berejo manj, saj jih le 43 % to počne enkrat ali dvakrat na teden. Podrobneje so bralne navade vodstvenih delavcev in njihove značilnosti v zvezi z branjem ter s pridobivanjem gradiva predstavljene v znanstveni monografiji *Bralni vzorci: Bralne navade strokovnih delavcev v vrtcih, šolah ter knjižnicah* (Haramija idr.,

2025), v tem prispevku pa so izpostavljeni le najpomembnejši odgovori, ki se nanašajo na načine spodbujanja branja, izvajanje dejavnosti in projektov ter sodelovanje z različnimi institucijami.

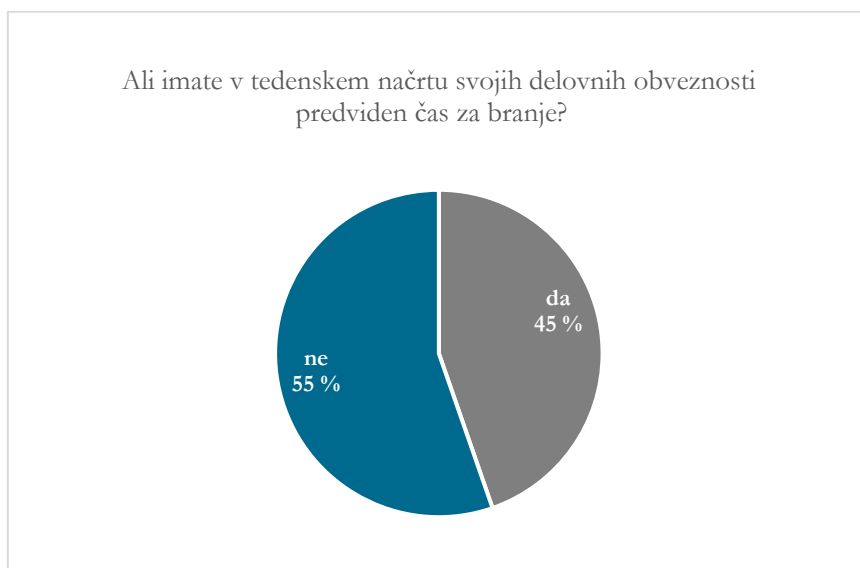
Med rezultati ankete z vodstvenimi delavci izstopa podatek, da se le 25 % udeležencev popolnoma strinja, da je za uresničevanje poslanstva knjižnice odgovoren vodja, 50 % pa se s to trditvijo samo strinja. Rezultati kažejo, da ima 39 % sodelujočih knjižnic v strategiji razvoja knjižnice vključeno zavezo o spodbujanju branja v delovnem okolju. Običajno je ta zapisana v strateških načrtih knjižnice, v strategiji knjižnice in v njeni viziji ter poslanstvu.

Vodstvenim delavcem se zdi izredno pomembno, da imajo njihovi strokovni delavci dovolj znanja o iskanju informacij v različnih bralnih virih (71 %), o pomenu branja za otroški razvoj (59 %), o motivaciji za branje (57 %) in o kritičnem branju. Kar 10 % anketiranim vodjem (predvsem univerzitetnih in visokošolskih knjižnic) se za opravljanje dela zdi nepomembno znanje o začetnem opismenjevanju, o posebnostih branja literarnih besedil in o ustvarjalnih možnostih pogovora o prebranem besedilu ter nadgrajevanju bralnega razumevanja. Po drugi strani menijo, da imajo njihovi strokovni delavci dovolj znanj o branju za opravljanje svojega dela. Vodje so prav tako ponudile vpogled v vključenost svoje institucije v posebne programe oz. raziskovalne projekte za spodbujanje bralne pismenosti in bralne kulture. Polovica splošnih knjižnic je v tovrstne dejavnosti vključena, pri visokošolskih in univerzitetnih knjižnicah pa je to manj prisotno. Kljub vsemu so nekateri posamezniki navedli projekte, pri katerih sodelujejo, na primer Literatura v postprodukciji, Športajmo in berimo, Slovenija bere, (Eko) bralna značka in Bralna značka za odrasle. Kot vodje so bili nekateri anketiranci vključeni tudi v Branje na višjem nivoju, Festival humanistike, projekt Odprti horizonti, študijske krožke v okviru Andragoškega centra Slovenije in v projekt Z branjem do zvezd.

Več kot polovica (57 %) vprašanih vodij meni, da jim pridobljena znanja zadostujejo za učinkovito opravljanje dela, zanimiv pa je predvsem podatek, da v večini knjižnic (88 %) nimajo lastnih načinov spremljanja in evalviranja stanja bralne pismenosti ter bralne kulture v svojem okolju. Tisti, ki tovrstno evalvacijo izvajajo, uporabljajo predvsem ankete, med odgovori pa je bila navedena tudi fokusna skupina. V večini odgovorov sicer ni bilo mogoče identificirati vseh metod, ki so bile uporabljene za namene evalvacije, saj so bili odgovori na to tematiko pogosto navedeni zelo

generično, na primer: »Izvajamo raziskave v okviru kompetenčne vsebine in evalviramo hišne bralne akcije za otroke in odrasle.«

Razlika glede na vrsto knjižnice se kaže predvsem v tem, kolikšen poudarek dajejo vodje knjižnic na branje in bralno kulturo. Čeprav spodbujanje bralne kulture na delovnem mestu med strokovnimi knjižničnimi delavci posredno vpliva tudi na spodbujanje branja uporabnikov, 13 % sodelujočih vodij knjižnic podpira stališče, naj se v njihovi knjižnici branje ne izvaja na delovnem mestu in v sklopu delovnega časa. Poleg tega več kot polovica anketirancev (55 %) v svojem tedenskem načrtu delovnih obveznosti nima predvidenega časa za branje (slika 7). Najpogosteje imajo čas za branje v okviru delovnih obveznosti opredeljen v splošnih knjižnicah, kar je potrdila malce več kot polovica (56 %) anketiranih vodij tega tipa knjižnice.

Slika 7: Predvideni čas za branje v tedenskem načrtu svojih delovnih obveznosti

Rezultati so pokazali, da tudi nekateri vodstveni delavci v okviru svojih delovnih obveznosti občasno glasno berejo uporabnikom. Večinoma tovrstno branje poteka na različnih srečanjih z ustvarjalci, bralnih klubih in v okviru projekta Rastem s knjigo, visokošolski vodja pa je podal tudi primer glasnega branja na svetovanju za branje.

39 % anketiranih vodij nekajkrat letno s svojimi strokovnimi delavci sodeluje pri pripravi in izvedbi učnih ur v izobraževalni ustanovi ali knjižnici, po drugi strani pa je 37 % takih vodij, ki tega ne počnejo nikoli ali skoraj nikoli. Udeleženci so v anketi delili pozitivne izkušnje in podali nekaj predlogov za spodbujanje razvoja bralnih zmožnosti. Izpostavili so pomembnost branja, ki temelji na osebnih interesih in notranji motivaciji: *»Branje naj bo usmerjeno predvsem na področje, ki posameznika zanima.«* Ta dejavnost naj bi bila prijetna in naj bi bogatila posameznikovo življenje, spodbujala kognitivni, čustveni in ustvarjalni razvoj posameznika, bogatila izražanje in razmišljanje, krepila spomin in razvijala empatijo ter človeka delala *»odpornjšega za bivanje in delovanje v vsakdanu«*. Menijo, da je treba redno brati in se o prebranem tudi pogovarjati. Veliko vlogo pri spodbujanju branja naj bi imeli dostopnost do gradiva in okolje ter zgled odraslih, ki berejo svojim otrokom. Tovrstne aktivnosti se po njihovem mnenju lahko spodbujajo tudi kot dejavnost v različnih oblikah, na primer v sklopu bralnih klubov, predstavitev knjižničnih novosti, literarnih natečajev, projektov s šolami, razstavami in predstavitev raziskovalnih dosežkov. Enako je tudi v visokošolskih knjižnicah bralna značka dobro sprejeta tako med študenti kot zaposlenimi.

Velik prispevek k raziskavi so podani komentarji anketirancev, ki izpostavljajo vlogo vodje pri omogočanju pogojev za izvajanja čim več raznolikih dejavnosti za vse skupine uporabnikov. Kar 90 % jih pri tem sodeluje tudi z drugimi institucijami, ni pa presenetljivo, da pri tem izstopajo predvsem direktorji splošnih knjižnic. Najpogosteje sodelujejo z različnimi javnimi zavodi, domovi starejših občanov, Ljudsko univerzo, lokalnimi društvi, s kulturnimi domovi, z varstveno-delovnimi centri, osnovnimi in srednjimi šolami, muzeji ter z drugimi knjižnicami.

6 Diskusija

Raziskava je pokazala, da so slovenski strokovni in vodstveni delavci v knjižnicah redni bralci, saj preberejo veliko knjig, ravno tako pa sami sebe večinoma označujejo za dobre bralce. Le 5 % strokovnih knjižničnih delavcev namreč meni, da niso bralci, med vodstvenimi delavci pa je takšnih le 2 %. Večina anketirancev branje označuje za svojo najljubšo prostočasno aktivnost, ki ji četrтина udeležencev nameni več kot 7 ur tedensko. Pozitiven odnos do branja je med drugim mogoče povezati tudi z dejstvom, da so anketiranim knjižničnim strokovnim delavcem starši v otroštvu pogosto brali, sedaj pa ti v svojem prostem času tega ne počnejo zgolj zase, temveč glasno berejo tudi svojim otrokom ali celo nečakom.

Glede na format je še vedno najbolj priljubljeno tiskano gradivo, kar sovpada z rezultati nekaterih drugih raziskav v tem okolju (npr. Frelj, 1999; Zdolšek, 2025). Podobno kot je pred leti ugotovil že Kanič (2010, 2017), se v elektronski obliki berejo predvsem dnevno časopisje in revije, strokovne revije pa so manj zastopane. Iz pridobljenih odgovorov je torej razvidno, da večina anketiranih strokovnih delavcev in vodij knjižnic vsaj do neke mere bere tudi z namenom lastnega strokovnega razvoja. Zanimiva je ugotovitev, da predvsem šolskim knjižničarjem branje ne predstavlja le prostočasne dejavnosti, temveč je tesno prepleteno z zavzetostjo za profesionalni razvoj. Podobno kot so v svoji raziskavi z brazilskimi šolskimi knjižničarji ugotovili Sala idr. (2021), tudi slovenski šolski knjižničarji branje doživljajo bolj celostno in širše, in sicer kot osebno, profesionalno in sprostitveno dejavnost, ki je del njihovega nenehnega strokovnega razvoja. Prav tako se glede na pridobljene podatke šolski knjižničarji na področju branja več izobražujejo kot njihovi kolegi, ki delajo v drugih vrstah knjižnic. Več kot petih izobraževanj s področja branja se je v zadnjih treh letih namreč udeležilo 26 % šolskih knjižničarjev, pri splošnih knjižničarjih pa je bilo takih le 18 %, ravno tako je razvidna razlika v številu ur, ki so jih namenili izobraževanju o tej tematiki. Zato je tudi močna povezanost med občutkom, da imajo dovolj znanja za delo na področju branja, in bralno samooceno (npr. lahko se učim z branjem, gradivo težko razumem) statistično značilna. Splošni knjižničarji pa branje pogosteje doživljajo kot osebno navado in vrednoto, ki pa je manj pogojena z njihovim profesionalnim razvojem in ni nujno v ospredju njihove strokovne samozavesti.

Kot je ugotovil že Zdolšek (2025), zvočne knjige niso pogosto v uporabi, ravno tako pa so v zadnjem času v mednarodnem okolju izjemno v porastu podkasti, zato je zanimiva ugotovitev, da jih slovenski strokovni knjižnični delavci poslušajo zelo redko. Glede na to, da je polovica anketirancev navedla, da tovrstne medije spremlja za službene oziroma strokovne namene, se razlog morda skriva v dejstvu, da imamo v slovenskem knjižničnem prostoru sicer veliko podkastov, ki jih pripravljajo knjižnice, a dokaj malo takšnih s strokovno bibliotekarsko vsebino. Tu se odpira velika priložnost, da bi lahko knjižničarji tudi na takšen način podajali znanje in delili svoje izkušnje ter s tem pripomogli h krepitvi in povezanosti strokovne skupnosti.

Podobno kot je ugotovil že Kanič (2017), so tudi rezultati te raziskave pokazali, da slovenski knjižničarji najpogosteje berejo v maternem jeziku. Čeprav vodstveni delavci v tujih jezikih berejo pogosteje kot drugi strokovni knjižnični delavci, je treba opozoriti, da tu verjetno ne gre zgolj za to, da knjižničarji ne bi zmogli brati v tujih

jezikih, temveč da je branje v knjižnicah povezano tudi s sestavo knjižnične zbirke, ki se glede na tip knjižnice razlikuje. Knjižnična zbirka mora namreč odgovarjati ciljem in poslanstvu knjižnice, pa tudi njenim uporabnikom. Da lahko knjižnični strokovni delavci svetujejo svojim uporabnikom, morajo zelo dobro poznati svojo knjižnično zbirko in zato je razumljivo, da šolski knjižničarji v tujih jezikih berejo manj kot visokošolski knjižničarji, ki skrbijo za večji delež tujejezične literature.

Zanimiva je tudi povezava med nekim načelnim pogledom na pomembnost branja in dejanskimi možnostmi, ki jih vodstveni delavci lahko omogočijo svojim zaposlenim. Kar 77 % vodstvenih delavcev je izrazilo, da dajejo velik oz. zelo velik pomen branju in bralni kulturi v svoji knjižnici. Po drugi strani so rezultati ankete pokazali, da ima samo četrtina knjižnic v tedenskem načrtu svojih delovnih obveznosti predviden čas za branje. Poleg tega je med njimi le 56 % splošnih knjižnic, medtem ko visokošolski knjižničarji tega časa nimajo. Glede na to, da je ravno pomanjkanje časa eden glavnih razlogov za nebranje (Dilevko in Gottlieb, 2003), nekateri knjižničarji pa berejo več ravno zaradi službenih obveznosti in potrebe po strokovnem izpopolnjevanju, bi bilo morda smiselno delček delovnega časa nameniti branju predvsem strokovne literature. Drugo možnost spodbujanja branja predstavlja tudi vzpostavitev (strokovnih) bralnih klubov srečanj, ki so se v tujini izkazali kot izjemno učinkoviti, ne le za spodbujanje vseživljenjskega učenja, ampak tudi za strokovno udejstvovanje in utrjevanje medsebojnih odnosov (Brown in Shaindlin, 2021; Irvin, 2023). Čeprav smo med odgovori zaznali, da se nekateri strokovni knjižnični delavci tovrstnih srečanj že udeležujejo, gre pogosto za splošne knjižne klube ali pa zaprte skupine znotraj posamičnih knjižnic, ki ne omogočajo prenosa znanja na širšo stroko.

Četudi zaznavamo pomanjkanje organiziranega časa za branje in bralne dejavnosti, se glede na rezultate pomen branja in bralne kulture zagotovo odraža na področju izobraževanja, ki ga vodstveni delavci močno podpirajo. Izsledki raziskav (Fras Popović, 2021; Fras Popović in Vilar, 2022; Hardy in Hastings, 2015) poudarjajo pomen strokovnih dogodkov in dejavnosti na bralne prakse in odnos do branja, zato je zelo spodbudna ugotovitev, da se slovenski strokovni in vodstveni knjižnični delavci veliko izobražujejo na področjih spodbujanja branja in bralne kulture ter motivacije za branje. V raziskavi so udeleženci navedli številna izobraževanja različnih ponudnikov, med katerimi so tako formalna izobraževanja v času študija kot tudi raznovrstna izpopolnjevanja, ki so se jih udeležili v času zaposlitve. Med permanentnimi izobraževanji so navedli različne formate izobraževanj, ki so jih

organizirale knjižnice, društva, Zavod za šolstvo itd. Spodbujanju branja in razvijanju bralne kulture so posvetili tudi veliko ur izobraževanja, zato lahko upravičeno trdimo, da so strokovni knjižnični delavci na tem področju profesionalno dobro usposobljeni. Z izjemo nekaterih večjih knjižnic, med katerimi so Mestna knjižnica Ljubljana (ki je tudi kompetenčni center za stalno strokovno izobraževanje in usposabljanje knjižničarjev in strokovne javnosti), Mariborska knjižnica, Knjižnica Mirana Jarca Novo mesto in druge, se knjižničarji pogosteje udeležujejo izobraževanj, ki jih organizirajo raznovrstna društva, zavodi in druge institucije.

Večina anketiranih strokovnih knjižničnih delavcev meni, da ima dovolj znanja za opravljanje svojega dela (nekateri celo menijo, da ga imajo več, kot je treba), vendar to ne velja za vse posameznike, ki delujejo na področju bibliotekarstva. Zato bi bilo smiselno, da bi se strokovni knjižnični delavci še tesneje povezovali med seboj ter si izmenjevali znanja, dobre prakse in uspehe na področju spodbujanja branja. Takšno povezovanje bi bilo smiselno okrepiti in pogosteje spodbujati, zlasti z izmenjavo znanj med različnimi institucijami in z izrabo možnosti, ki jih ponuja sodobna informacijsko-komunikacijska tehnologija. Slovenski strokovni knjižnični delavci trenutno nimajo vzpostavljenega enotnega portala, kjer bi lahko na enem mestu pridobili celosten pregled nad projekti, storitvami, delavnicami, izobraževanji in gradivi s področja spodbujanja branja in razvijanja bralne kulture. Vzpostavitev takšnega portala ali celo digitalne knjižnice bi bistveno pripomogla k učinkovitejšemu prenosu znanja ter h krepitvi strokovne verodostojnosti in samozavesti na tem področju. Analiza rezultatov je ravno tako pokazala, da imamo dokaj malo evalvacij projektov in dejavnosti, ki jih izvajajo. To morda nakazuje na dejstvo, da knjižničarji nimajo na voljo orodij oziroma pripomočkov za evalviranje tako kompleksnega področja, kot je branje oziroma dejavnosti, ki so povezane z njim. Ankete in fokusne skupine, ki so jih udeleženci navedli v raziskavi, so dobrodošel način vrednotenja, vendar bi vnaprej pripravljena orodja (za različne dejavnosti, storitve in projekte) verjetno pripomogla k večjemu številu evalvacij in izboljševanju dejavnosti na področju spodbujanja branja v prihodnosti. Temu se pridružuje tudi ugotovitev, da v 88 % knjižnic nimajo lastnih načinov spremljanja in evalviranja stanja bralne pismenosti in bralne kulture v njihovem okolju. Priprava orodij in pristopov za evalviranje bralne pismenosti in bralne kulture bi tako lahko bila ena izmed skupnih nalog (predvsem vodstvenih) delavcev v knjižnici.

7 Zaključek

V strokovni literaturi se pogosto poudarja pomen dejavnosti za spodbujanje branja med uporabniki, bralne prakse strokovnih knjižničnih delavcev in njihov vpliv na strokovno udejstvovanje pa so bili do sedaj z vidika raziskovanja dokaj zapostavljeni.

Ravno tako se doslej opravljene študije praviloma osredotočajo na projekte in storitve, ki jih knjižnice izvajajo v lokalnih skupnostih, redkeje pa preučujejo značilnosti knjižničnih strokovnih delavcev, ki te dejavnosti soustvarjajo in izvajajo.

V raziskavi, ki je bila izvedena v okviru večjega projekta, smo s pomočjo anket s strokovnimi in vodstvenimi delavci v slovenskih knjižnicah v ospredje postavili knjižničarje, saj nas je zanimala njihova bralna kultura in njen vpliv na lastno strokovno udejstvovanje. Obširnejši rezultati raziskave so predstavljeni v publikaciji *Bralni vzori: Bralne navade strokovnih delavcev v vrtcih, šolah ter knjižnicah* (Haramija idr., 2025), v tem prispevku pa smo se osredotočili predvsem na formalne in neformalne spodbude za branje strokovnih in vodstvenih delavcev v slovenskih knjižnicah ter vpliv bralnih praks na njihovo strokovno udejstvovanje. Na ta način smo dobili dragocen vpogled v razumevanje profesionalnega razvoja knjižničarjev ter njihove povezanosti z osebnimi bralnimi izkušnjami, motivacijami in vrednotami.

Rezultati raziskave so pokazali, da strokovni in vodstveni delavci doživljajo branje kot vrednoto. Osebna bralna praksa knjižničarjev namreč lahko služi kot zgled ter s tem vpliva na uporabnike in širšo skupnost. Pokazalo se je, da obstaja statistična povezanost med bralnimi izkušnjami oziroma odnosom do branja in količino izobraževanj, ki se jih udeležijo knjižnični strokovni delavci. To vsekakor vpliva na njihov profesionalni razvoj, širjenje bralne kulture in spodbujanje branja med njihovimi uporabniki. Po drugi strani pa pomanjkanje spodbud in podpore za lasten profesionalni in osebni razvoj na področju bralne kulture lahko omejuje potencial knjižničarjev pri soustvarjanju spodbudnega bralnega okolja.

Pomembne razlike med bralnimi praksami različnih vrst knjižničarjev kažejo tudi na potrebo po premišljenem načrtovanju in prilagojenih pristopih pri izvedbi strokovnih usposabljanj in spodbud za branje, ki bi prispevali h krepitvi bralne kulture znotraj celotnega knjižničarskega poklica. Čeprav rezultati raziskave kažejo na to, da je v nekaterih knjižnicah branje del tedenske delovne obveznosti, ta pristop v vseh knjižnicah ni prepoznan kot ključen za strokovni razvoj zaposlenih. Nekateri

knjižničarji zato svojo bralno kondicijo vzdržujejo v okviru različnih bralnih projektov in knjižnih klubov, ki pa so običajno splošne narave ali pa so del zaprtih skupin znotraj posamičnih knjižnic.

V prihodnje bi bilo knjižničnim strokovnim delavcem smiselno zagotoviti širši nabor dejavnosti in izobraževalnih programov, ki jih ne bi le usposabljali za razvijanje in utrjevanje bralne kulture med uporabniki, temveč bi obenem spodbujali njihov kontinuirani profesionalni razvoj, spremljanje aktualnih trendov na področju bibliotekarstva ter ohranjanje lastne bralne kondicije. Tak pristop bi lahko dolgoročno pomembno prispeval k večji kakovosti njihovega dela, hkrati pa bi knjižničarjem omogočil, da še izraziteje nastopijo kot zgled in kot zaupanja vredni informacijski strokovnjaki.

Zahvala

Prispevek je nastal v okviru CRP V5-2361: *Bralni vzgori: bralne navade strokovnih delavcev v vrtcih, šolah in fakultetah ter splošnih knjižnicah*.

Viri in literatura

- Avachite, S. S. (2013). LIS professionals and their reading habits in college and university libraries in India. *Aarhat Multidisciplinary International Education Research Journal*, 1(2), 107–111.
- Brown, L. M. in Shaindlin, V. B. (2021). Not just for patrons: Book club participation as professional development for librarians. *The Library Quarterly*, 91(4), 420–436.
- Dilevko, J. in Gottlieb, L. (2003). *Reading and the reference librarian: The importance to library service of staff reading habits*. McFarland.
- Etični kodeks slovenskih knjižničarjev*. (2025). Združenje bibliotekarskih društev Slovenije. https://www.zbds-zveza.si/kodeks_2025/
- Fras Popović, S. (2021). Strokovna samozavest pri spodbujanju bralne pismenosti. *Organizacija znanja*, 26(1/2), 22. https://www.cobiss.si/OZ/PDF/OZ_2021_1_2_final/2126004_Fras_Popovic.pdf
- Fras Popović, S. in Vilar, P. (2022). Effect of professional events on competences for encouraging reading literacy. *Vjesnik bibliotekara Hrvatske*, 65(1), 299–320.
- Fras Popović, S., Vilar, P. in Javrh, P. (2025). Raziskovanje bralnih navad in bralne kulture slovenskih knjižničarjev: metodološka izhodišča. *Organizacija znanja*, 30(1/2). <https://doi.org/10.3359/oz2530004>
- Frelih, D. (1999). *Bralne navade slovenskih bibliotekarjev v splošnoizobraževalnih knjižnicah* [Diplomsko delo]. Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta.
- Haramija, D., Fras Popović, S., Ivanuš Grmek, M., Javrh, P., Jančič Hegediš, P., Jug, T., Kovač, M., Licardo, M., Mithans, M., Ograjšek, S., Pečjak, S., Puncer, M., Šek, P., Švab, K., Usenik, J., Vilar, P., Voršič, I. (2025). *Bralni vzgori: raziskava bralnih navad strokovnih delavcev v vrtcih, šolah ter splošnih knjižnicah*. Univerzitetna založba, Pedagoška fakulteta.
- Hardy, N. in Hastings, J. (2017). Developing a culture of reading among public library staff. V *Taking Charge of your LIS Career: Personal Strategies, Institutional Programs, Strong Libraries*. IFLA.

- Irvin, V. (2023). Reading well: Book clubs as an origin story for librarian professional development. *North Carolina Libraries*, 81(1), 5–9.
<https://www.ncl.ecu.edu/index.php/NCL/article/view/5419>
- Kanič, I. (2010). Katere vire uporabljajo bibliotekarji (Anketa – 2). *Biblioblog*.
<https://www.biblioblog.si/2010/11/katere-vire-uporabljajo-bibliotekarji.html>
- Kanič, I. (2017). Slovenski knjižničarji berejo. Kaj, kako in koliko? V T. Bešter in D. Vovk (ur.), *Povezovanje, branje, skupnost: ustvarimo državo bralcev* (str. 64–94). Zveza bibliotekarskih društev Slovenije.
- Merga, M. K. in Ferguson, C. (2021). School librarians supporting students' reading for pleasure: A job description analysis. *Australian Journal of Education*, 65(2), 153–172.
- Naveed, M. A. in Ameen, K. (2015). Reading habits and behavior of information professionals in the digital era. *Pakistan Library & Information Science Journal*, 46(3), 66–78.
- Sala, F., Castro Filho, C. M. D. in Almeida Junior, O. F. D. (2021). Humanist formation: The role of literary reading in the performance of the school librarian. *RDBCI: Revista Digital de Biblioteconomia e Ciência da Informação*, 19, 1–17.
- Sánchez-García, S., Larrañaga, E. in Yubero, S. (2022). Reading and associated competences of information and documentation professionals: the reading behavior of future librarians. *Profesional de la información*, 31(2), 1–14.
- Thanuskodi, S. (2011). Reading habits among library and information science students of Annamalai University: a survey. *International Journal of Educational Sciences*, 3(2), 79–83.
- Varlejs, J., Lewis, V., Schnuer, S. in Jara de Sumar, J. (2016). *IFLA guidelines for continuing professional development: Principles and best practices*. International Federation of Library Associations and Institutions.
- Weaver, S. M. (2002). The professional reading habits of American librarians. V *68th IFLA Council and General Conference*. International Federation of Library Associations and Institutions.
<https://origin-archive.ifla.org/IV/ifla68/papers/166-118e.pdf>
- Zdolšek, M. (2025). *Bralne navade strokovnih delavcev v splošnih knjižnicah* [Magistrsko delo]. Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta.